

Araştırma

GENÇLİKTE TOPLUMSAL KATILIM VE ANABABANIN ROLÜ

YOUTH PARTICIPATION AND PARENTS' ROLE

Ayşenur Ataman^a ve Tülin Şener^b

ÖZET

Toplumsal katılım gençlerin yaşamında insanlarla ve toplumla olan etkileşimi sağlaması ve kolaylaştırması açısından önemli bir role sahiptir. Bu karışık desenli kesitsel çalışma, gençlerin katılımlarını yaş ve cinsiyete göre incelemek ve anne ve babanın bu katılım üzerindeki etkisini belirlemek üzere yapılmıştır. Bu amaçla 16-26 yaş aralığındaki 278 gence anket uygulanmıştır. Anket çalışmasından sonra, farklı cinsiyetleri ve yaş aralıklarını temsilen seçilen gençlerin anne ve babalarıyla 6 anne ve 6 baba olmak üzere toplamda 12 görüşme yapılmıştır. Analizler, gençlerin katılımında yaşın, cinsiyete oranla daha önemli bir etmen olabileceğini göstermektedir. Katılıma ilişkin anne ve babayla olan paylaşıma bakıldığında cinsiyet ve yaş farkı olmaksızın gençlerin katılım konularında babayı anneden daha bilgili ve yetkili gördükleri ortaya çıkmıştır. Bu bulgularla tematik analiz sonrasında anne ve babalarla olan görüşmelerden elde edilen bulgular birleştirildiğinde, anne ve babalarla olan paylaşımın gençlerin yaşam sorunlarının farklılaşması dolayısıyla yaşla beraber değiştiği görülmüştür. Annenin katılım konusuna yaklaşımı gencin yaşadığı sorunların çözümüyle ilişkili olarak değişirken, babanın gençlerin katılımından beklentisi daha çok kendi ailesine ve ülkesine yararlı olmaları yönündedir. Bu durumun sosyo-kültürel ve tarihsel etmenlerden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Katılım, Ergenlik, Ana baba, Toplumsal bağlam

^a The Graduate Center, City University of New York

^b Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi

ABSTRACT

Social participation plays an important role in young people's lives as it ensures and facilitates their interaction with people and society. Participation shows how much a society is developed. It also has a great positive impact on an individual's life (Sherrod, 2007). This mixed designed cross-sectional study aims to understand the effect of mother and father roles on social participation, as parents seem to be the main source of influence on the daily life of young people. For this purpose a questionnaire was used to measure different factors that could affect young people's social participation. 278 people, aged between 16 and 26 (cross section age profiles are determined as 16-19; 20-22; 23-26 year-olds), participated in the study. Later on, 12 individual interviews were performed with 6 mothers and 6 fathers, representing genders and age range. Independent samples t-test, one way ANOVA and descriptive statistics were used in SPSS 17. packet program to analyze the data. As result, age variance has been found statistically significant in most of the sub dimensions that relate to social participation while gender has been found less important. Moreover, it was revealed that irrespective of age and gender of the young people, fathers were seen as more sophisticated and competent compared to mothers with regard to sharing about participation. These findings have integrated with the findings that were obtained from the thematic analyses of interviews with mothers and fathers. However, it has been observed that sharing with parents about participation changes as young people's problems change with age. While a mother approaches her child's participation to seek a solution for his/her problems, a father expects to see benefits by his child's participation in terms of family and country. This result is thought to be caused by cultural structure, and thus is found to be quite different from Western literature that refers parents' equal roles in respect to source of influence.

Key words: Participation, Adolescence, Parental Influence

GİRİŞ

Son yıllarda gençliği toplumsal açıdan ele alan birçok çalışma yapıldığı göze çarpmaktadır. Bu çalışmalar, geçmişte olduğu gibi gençleri toplumun ve devletin geleceğini garanti altına alacak bireyler olarak ele almak yerine, öncelikli olarak bireyin kişisel gelişimini hedef alan bir bakış açısına sahiptir.

Katılım olgusu gençlerin toplumla olan etkileşimini ortaya çıkarmak açısından önemli rol oynamaktadır. Katılım, kişinin kendisinin ve başkalarının yaşamında değişim yaratmayı amaçlaması durumunda kişisel ve toplumsal zorluklarla başa çıkmak için etkin olarak rol alması, ve bu sayede toplum bilincini geliştiren, kişilerarası güven ve anlayışı geliştiren bir olgudur (Menezes, 2003). Katılımın özünde problemli bir durumun hissedilmesi ve bu problemten etkilenen çoğunluk için de çözüm sunacak bir etkinlikte bulunulması yatar. Bireyler bu yolla kendi içlerinde bir dönüşüm yaşarlar ve problem çözme, bakış açısı alma, karşıt görüşe saygı duyma, ikna etme gibi konularda çok önemli bazı kazanımlara sahip olurlar. Birey içi bu değişimin yanında toplumsal bir değişim de söz konusu olmaktadır. Buna bağlı olarak toplumsal, siyasal ve eğitimsel açıdan ele alınabilen katılım, bireyin genel anlamda kendi yaşamında ne kadar etkin olarak rol aldığıyla ilgilidir. Bireyin kendi yaşamı hakkında verdiği özerk kararların, başkalarının da yararına olacak iyi eylemlerle kendini ortaya koyması beklenmektedir. Bu açıdan bakıldığında özellikle gençlerin katılımı, toplumun gelişmişlik düzeyini işaret etmektedir. Katılım, toplumun tüm seviyelerinde gençlerle çalışmak için yapılan etkili stratejilerin ön koşulu olarak görülmektedir. Bu ön koşul sağlandığında yeni bir akım, görüş yaratmak ve bunu yaygınlaştırmak kolaylaşmakta, toplumu oluşturan birimlerin her birinde bütüncül bir değişim sağlanmaktadır. Bu pozitif gelişimsel yaklaşım, bireyi yer aldığı toplumun gelişimi için bir fırsat olarak görmektedir (Flanagan ve Syvertsen, 2005; Sherrod, 2007). Bu bağlamda gençliğe sunulacak fırsat ve kaynaklar hem bireysel gelişim için hem de toplumun gelişimi için gerekli görülmektedir.

Temelde gençlerin katılımı, tüm genç insanların, fırsatlara erişmede güçlük yaşamıyor olmalarını gerektirir. Siyasi düzeyde gençler için özel politikalar üretilmesinin sebebi, gençlerin gelişimsel olarak sosyal ve ekonomik anlamda bir takım farklı güçlükler yaşanması dolayısıyladır. Bu bağlamda katılım, yalnızca onların sesine kulak vermeyi değil, başkalarından bağımsız ve sürdürülebilir geçim kaynaklarına erişebilen birer birey olmaları için gerekli beceri ve fırsatları yaratmayı gerektirir (White ve Wyn,1997).

Yaşamlarındaki birçok değişimi aynı anda göğüslemek zorunda kalan gençler, bu dönemde topluma tam olarak bağlı olduklarında; yer aldıkları topluluklarda, aile ortamı içerisinde, akranları arasında, diğer etkinliklere katılım gösterme konusunda daha hevesli ve istekli olurlar. Katılım katılımı doğurur (Mokwena, 2003). Yani gençler toplumdaki yerlerini ve toplumla olan ilişkilerini katılım sürecinde içselleştirdikleri “birey” tanımlamasıyla bütünleştirirler ve bunu sürdürmek için çaba harcarlar.

Bu noktada toplumun en küçük birimi olarak nitelendirebileceğimiz aile incelenmeye değerdir. Nitekim aile yapısı, ailenin sahip olduğu değerler, birer rol model olarak anne ve babanın davranışları ve ana babalık stili gibi değişkenler ailenin toplumsal yapıdaki konumunu anlamak için önemli ipuçlarıdır. Bu ipuçları, aynı zamanda ailede yetişen bireyin toplumsal gelişimini anlamak için de önemli bilgi kaynaklarıdır. Bu noktada Brofenbrenner’ın (1994) yaklaşımından söz etmek gerekmektedir. Brofenbrenner, bağlamı bir dizi iç içe geçmiş yapı olarak görmektedir. Bu yapılar, diğer insanlarla anlık yüz yüze etkileşimden çok genel kültürel inanç sistemlerine kadar uzanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında örneğin bir mikro sistem olarak aile, gencin içinde bulunduğu sosyal bağlamın doğasını değiştirmekte, ana-babanın ekosistemi olan işini ya da aile dışındaki diğer etkinliklerini de kapsayabilmektedir. Son olarak da ana-babanın çocuklarını yetiştirme biçimlerini etkileyen bir değer sistemi, kültürel yapı vardır ki bu da makro sistemi oluşturmaktadır. Görüldüğü üzere, daha büyük bir üst sistemin alt sistemi olan aile, gencin içinde bulunduğu etkileşimsel örüntüyü de anlamaya yardımcı olmaktadır. Aile sistemi kendisini hem gündelik yaşamı sürdürebilmek, yani mikro sistemi devam ettirebilmek, hem de üyelerinin gelişimsel gereklerini karşılamak üzere diğer sistemleri de örgütler.

Bu açıdan bakıldığında örneğin bir mikro sistem olarak aile, gencin içinde bulunduğu sosyal bağlamın doğasını değiştirmekte, ana-babanın mesleklerini ya da aile dışındaki diğer etkinliklerini de kapsayabilmektedir. Son olarak da ana-babanın çocuklarını yetiştirme biçimlerini etkileyen bir değer sistemi, kültürel yapı vardır ki bu da makro sistemi oluşturmaktadır. Görüldüğü üzere, daha büyük bir üst sistemin alt sistemi olan aile, gencin içinde bulunduğu etkileşimsel örüntüyü de anlamaya yardımcı olmaktadır. Aile sistemi kendisini hem gündelik yaşamı sürdürebilmek, yani mikro sistemi devam ettirebilmek, hem de üyelerinin gelişimsel gereklerini karşılamak üzere diğer sistemleri de örgütler.

Gelişimsel bir çıktı olarak ele alınan katılım ilk başta bireyin üyesi bulunduğu aile

ortamındaki etkileşimler sonrasında oluşmaktadır. Örneğin kuşaklar arasındaki farklılıklara bakıldığında anne babanın toplumsal sisteme ilişkin sahip olduğu değerlerle, gencin değerleri arasında çok büyük bir uçurum olmadığı fark edilmiştir. Yani gençlerin düşüncelerini ana babalarının onlara öğrettiği değerler ve normlar üzerine şekillendirdiği anlaşılmıştır (Flanagan ve Campbell,2003). Ancak bu benzerlik, birebir aynı olmak anlamına gelmez. Önemli olan, ailenin gencin yaşamını kolaylaştıracak biçimde yaşam koşullarını düzenlemesi, duygusal olarak genci desteklemesi ve bir yetişkin aday olarak görüşlerine saygı göstermesidir. İdeal olan, anne ve babanın gelişimin her alanında ailede yetişen bireyin gelişim görevlerini gerçekleştirmesinde ona işlevsel olarak uygun biçimde hareket etmesidir (Scarr,1992). Ailenin genel duygusal desteği (Scarr, 1992), olumlu aile iletişimi, ana-babanın gencin okuldaki/işteki başarısına yönelik ilgisi, ana-babanın ev içindeki kurallardaki kararlılığı ve izleme davranışı (Kerr ve Stattin, 2000), ana-babanın olumlu birer model olması (Benson, 2007) gibi pozitif gelişimi destekleyici bazı etmenlerden söz etmek mümkündür. Örneğin, anne ve babanın kendi gençlik döneminde daha katılımcı ve aktivist olması dolayısıyla, yetişen ergenin de bu yönde gelişim gösterdiğini kanıtlayan boylamsal çalışmalar vardır (Franz ve McClelland,1994; Dunham ve Bengston,1992). Bunun sebebinin evde katılım konusunun konuşulması ve bu yönde bir teşvikten çok, ana babanın açık görüşlülüğünün ve alternatif görüşler duymaya olan istekliliğinin bir sonucu olduğu düşünülmektedir (kaynak göster).

Katılım söz konusu olduğunda ana-baba çoğunlukla çocuğa rehberlik ederek ya da toplumsallaşmasına destek olarak etki etmektedir. Bu rehberlik, teşvik edici olabileceği gibi engelleyici de olabilir (Jankowski, 1992). Çocukluktan ergenliğe ve oradan da yetişkinliğe geçiş sürecinde ise ana babayla olan iletişim farklılaşmaktadır. Araştırmalar, anne babanın etkisinin gençlik döneminde devam ettiğini gösterse de (Falbo, Lein ve Amador, 2001; Mounts, 2002), aile içindeki etkileşimdeki farklılık, çocuğu aileden etkilenen edilgen bir konumdan çıkarmakta, ana-babayla etkileşime giren ve kendi fikirlerini oluşturabilen bir konuma yükseltmektedir. Burada aile içi dinamikler önem kazanmaktadır. Özellikle aileye bağlılık, ana-babaya saygı, ailede sorumluluk alma ve ailedeki iyi iletişim toplumsal katılımı olumlu yönde etkilemektedir (Fuligni, Tseng ve Lam, 1999; Bogard ve Sherrod, 2008). Özellikle yaşamının belli bir evresinden sonra sosyal bir çevrenin üyesi haline gelen bireyi katılıma hazırlayan süreci bilmek, aileye atfedilen önemi bir kez daha vurgulayacak ve müdahale çalışmalarında anne ve babaya çocuklarının

toplumsal olarak sağlıklı bir şekilde gelişmelerini sağlamak için “ne yapmamaları” konusunda yön gösterecektir.

Bunun yanında katılım üzerinde sosyoekonomik düzey (SED) gibi çok daha genel bir değişkeni dayanak noktası olarak, aile içerisindeki birey hakkında bir takım kestirimlerde bulunmak olasıdır. Eğitim süresinin uzaması, evlenme yaşının ve çocuk sahibi olma yaşının gecikmesi gibi nedenler dolayısıyla yetişkinliğe geçişin gecikmesi, gencin ailesine ekonomik anlamdaki bağlılığını sürdürmesi anlamına gelebilir. Henüz bir işe sahip olmayan ancak eğitimini bitirmiş bir genç iş bulana ve hatta çoğunlukla evlenene kadar ailesiyle aynı evde yaşamını sürdürmektedir. Cook ve Furstenberg’in (2007) bu geçiş dönemi için kullandığı “bat ya da yüz” (sink or swim) tanımlaması, anne babanın çocuklarının bağımsızlığı ve özerkliği üzerindeki yaklaşımını açıklamaya yöneliktir. Bu tanıma göre bu dönemde “yüzebilen” genç, onu duygusal anlamda destekleyen ve gereksinim duyduğunda gerekli kaynakları ona sunabilen bir aileye sahiptir. Bu kaynaklar, ailenin sosyoekonomik düzeyine bağlıdır. Orta veya üst sosyoekonomik düzeyden bir aileye sahip gencin ailesinden aldığı destek, daha düşük sosyoekonomik düzeyde yaşamını sürdüren bir gencin gördüğü destekten daha azdır (Shoeni ve Ross, 2005). Bu dezavantajlı durumun gencin toplumsal katılımının desteklenmesi için gereksinim duyulan kaynaklara erişmesinde güçlük çekmesi anlamına gelebilmektedir.

Bu çalışma, Batı alanyazınında oldukça önemli hale gelen ancak Türkiye’de bugüne dek göz ardı edildiği düşünülen katılım konusunu aile içerisinde ele almaktadır. Yukarıda da söz edildiği üzere katılım olgusu genç insanın hakkı ve aynı zamanda bir gelişim görevidir. Toplumsallaşmayla beraber ortaya çıkan bu gelişim görevi, toplumun gelişimiyle paralel olarak farklı açılardan desteklenmekte ya da engellenmektedir. Toplumdaki bu karşılıklı etkileşimi, toplumun en küçük birimi olan aile içinde görmenin, katılımın nasıl geliştiğini izlemek açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Özellikle Türkiye’deki gençlik katılımını, ülkenin sosyokültürel yapısını da göz önüne alarak incelemenin konuya daha geniş bir çerçeveden bakmayı sağlayacağı öngörülmektedir. Bu çalışmada toplumsal katılımın farklı yaş ve cinsiyetlerdeki gençler arasındaki gelişimi ve gençlerin katılım düzeyi üzerindeanne ve babanın rolü incelenecektir. Sonuç olarak, yüksek orandaki genç nüfus da göz önüne alındığında bu bilgilerin alan yazındaki bilgilerle karşılaştırmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

YÖNTEM

Bu araştırma tarama modeli biçimindeki betimsel nitelikli bir araştırma şeklinde yapılmıştır. Araştırmada kullanılan veriler, farklı yaş gruplarından elde edileceği için gelişimsel farkı incelemede kesitsel araştırma deseni kullanılmıştır. Çalışmada nicel ve nitel veri toplama yöntemlerinin ve veri analizinin bir arada olduğu karışık yöntemlerinden sıralı açıklamalı desenin kullanılması uygun görülmüştür (sequential explanatory design). Bu desende öncelikle nicel veri toplama ve veri analizi gerçekleştirilmekte; ardından nitel veri toplama ve veri analizi gerçekleştirilmektedir. Öncelik nicel veriye verilmekte ve nitel veriyle elde edilen bulgular ve yorum bölümünde bütünleştirilmektedir (Creswell, 2003).

Çalışma Grubu

Çalışmanın örneklemini, Ankara'da yaşayan 16-26 yaş aralığındaki 278 genç oluşturmaktadır. Anket, Mart ve Nisan 2011 aylarında uygulanmıştır.

Tablo 1. *Katılımcıların Yaş Kesitlerinin Cinsiyetlere Göre Dağılımı*

Yaş		16-19	20-22	23-26	Toplam
Cinsiyet	Erkek	52	38	35	125
	Kız	82	42	29	153
	Toplam	134	80	64	278

Anket çalışmasına katılanların yaş ortalaması 20.27 (SS=2.81)'dir. Tablo 1'de gösterildiği gibi, katılımcıların 134'ü (%48) 16-19 yaşları arasında; 80'i (%28) 20-22 yaşları arasında; 64'ü (%23) 23-26 yaşları arasındadır. Cinsiyete göre dağılıma bakıldığında, katılımcıların 125'inin (%45) erkek, 153'ünün (%55) kız olduğu görülmektedir.

Katılımcıların en son bitirdikleri eğitim düzeyine bakıldığında en fazla katılımcının lise mezunu gençlerden oluştuğu görülmektedir. Büyük çoğunluğun tam zamanlı öğrenci (% 77,7) olduğu bilgisi, eğitim düzeyiyle ilgili sosyo demografik bilgiyle beraber incelendiğinde, katılımcıların birçoğunun anketi doldurdukları sırada

öğrenci olduğunu göstermektedir. Katılımcıların anne ve babalarının eğitim düzeylerine bakıldığında ise, annelerin ortalama eğitim düzeyinin 3.60 (SS=2.24), babaların ise 4.49 (SS=2.36) olduğu görülmüştür. Genel olarak anne (%45,7) ve babaların (%29) büyük çoğunluğunun ilkokul mezunu olduğu, annelerin eğitim düzeyinin ise babaların eğitim düzeyinden daha düşük olduğu yargısına varılabilir.

Katılımcıların ekonomik düzeyi ise “ailenizin toplam geliri genel giderlerinizi karşılıyor mu?” sorusuna verilen yanıtı göre analiz edilmiştir. Buna göre aile toplam gelirinin giderleri kesinlikle karşılamadığını belirten katılımcı sayısı (%8,3) düşükken, bir kısmını (%37) ve çoğunluğunu (%31,5) karşıladığını belirten katılımcı sayısı daha yüksektir. Gelirin evin tüm giderlerini karşıladığını rapor eden katılımcı sayısı (%23,2) ise katılımcıların neredeyse çeyreğini oluşturmaktadır.

Nitel veri için araştırma grubunu toplamda 12 kişi olmak üzere, 16-19; 20-22 ve 23-26 yaş aralığındaki her üç yaş kesitini temsil edecek şekilde 1'er kız ve erkek gencin anne ve babası oluşturmaktadır. Anne ve babalarla olan görüşmeler, 2011 Mayıs ayında gerçekleştirilmiştir. Üç yaş grubunu temsilen seçilen gençlerin anneleri ve babaların yaşları ortalama olarak 51,8'dir. 6 anneden 3'ü ev hanımı, 3'ü emekli; 6 babadan 1'i emekli, geriye kalan 5'i ise halen çalışmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın nicel kısmı için kullanılan araç, PIDOP-Processes Influencing Democratic Ownership and Participation (Demokratik İyelik ve Katılımı Etkileyen Süreçler) isimli Türkiye'den Ankara Üniversitesi'nin de dâhil olduğu Avrupa Komisyonu 7. Çerçeve Programı kapsamında yürütülmüş olan uluslararası bir araştırma projesi^c için hazırlanmış 5'li likert tipi bir ankettir. Ankette araştırmanın amacına yönelik olarak anne ve babanın rolü ve sosyal katılımı ölçmeye ilişkin 21 madde yer almaktadır. Maddelerin oluşturulması sırasında kapsam geçerliği için üç uzman görüşü alınmıştır. Bu maddelerin geçerliği için yapılan iç tutarlık hesaplamaları üç alt boyuta ilişkin olarak yapılmıştır. Bunlar; sosyal çevreye katılım, anneyle katılıma ilişkin paylaşımlar ve babayla katılıma ilişkin paylaşımlardır. Bu alt boyutlara ait Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı; Sosyal Çevreye Katılım alt boyutu için .74, Anneyle Katılıma İlişkin Paylaşımlar için .84 ve Babayla Katılıma İlişkin Paylaşımlar alt boyutu içinse .76 bulunmuştur.

^c Projenin raporlandığı kitaba ulaşmak için bakınız: Barrett, M. & Zani, B. (Eds.). (2014). *Political and civic engagement: Multidisciplinary perspectives*. Routledge.

Araştırmanın nitel kısmında görüşme formunun hazırlanması için bu amaçla daha önce yapılmış nitel çalışmalar incelenmiş ve oluşturulan görüşme formu taslağı gençlik katılımı ve gelişim psikolojisi alanında uzmanlaşmış kişilerin görüşüne sunulmuştur. Görüşme formu temelde iki soru etrafında şekillendirilmiştir. Katılımcının derinlemesine görüşünü almak üzere bu iki ana soru çerçevesinde hazırlanan alt sorular vardır. Sorular; ana babanın gençlerin katılımına ilişkin görüşleri ile ana baba ve genç arasındaki katılımı bağlantılı ilişkisini görmek üzere tasarlanmıştır. Uzman görüşü sonrasında gerekli düzeltmeler yapılarak uygulamaya hazır hale getirilen form, pilot uygulama yapıldıktan sonra nicel çalışmaya katılan katılımcıları temsil eden yaş grubundan gençlerin anneleri ve babalarıyla uygulanmıştır.

Veri Toplama Süreci

Katılımcılara ulaşmak için Ankara Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Gençlik Servisleri Merkezi, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği'nden, çeşitli resim ve tiyatro kursu katılımcılarından destek alınmış; bunun yanında araştırmacının kişisel bağlantıları yoluyla da katılımcılar arasında heterojen bir yapı sağlanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın amacı ve önemi hakkında bilgi verilen gençlerin katılımı gönüllülük esasına dayalıdır. Anket uygulaması yaklaşık bir saat sürmüştür.

Araştırmanın anne ve babalarla gerçekleştirilen ikinci aşamasında görüşmeye katılan anne ve babaların seçiminde araştırma grubunun heterojen olması amacıyla katılımcıların meslek ve çalışır olma durumu göz önüne alınmıştır. Görüşmeleri yapmak için katılımcıların iş yerlerine ya da evlerine gidilmiştir. Her bir görüşme yaklaşık olarak 15 dakika sürmüştür. Görüşme sırasında ses kaydı yapılarak veri kaybı önlenmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın veri analiz işlemleri için elde edilen nicel verilere ilişkin olarak her bir alt ölçek boyutundan ortalama toplam puan alınmıştır. Bu toplam puanın yaşa ve cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı betimsel istatistik kullanılıp, frekans dağılımları hesaplanarak elde edilmiştir. Her bir alt ölçeğe ait toplam puanlar; yaş değişkeni üç boyutta incelendiği için varyans analizi (ANOVA) ile cinsiyet değişkenine ilişkin farklar ise bağımsız örneklem t-testi uygulanarak analiz edilmiştir. Tek yönlü varyans analiziyle hesaplanan yaşa bağlı ortalama

farklılıklarının hangi grup lehine olduğunu hesaplamak içinse normal dağılım gösteren ortalamalar için Scheffe testi, normal dağılım göstermeyen ortalama farklarına bakmak içinse Dunnett C testi kullanılmıştır. Analizler .05 manidarlık düzeyinde ele alınmıştır.

Araştırmanın nitel kısmındaki verilerin analizinde tematik analiz yöntemi kullanılmıştır. Tematik analiz, elde edilen veriyi tanımlamayı, analiz etmeyi ve raporlaştırmayı sağlayan oldukça kullanışlı bir nitel analiz şeklidir (Braun ve Clarke, 2006). Bu yöntemle ilgili olarak kayıtlar önce deşifre edilmiş, yapılan deşifre okunarak tekrar gözden geçirilmiş, konuyla bağlantılı olarak temel temalar oluşturulmuş, oluşturulan temalar başka bir araştırmacının yardımıyla kontrol edilmiş, temalara son hali verilmiş ve raporlaştırılmıştır. Burada oluşturulan temaların nitel ve nicel veriyi bütünleştirmek adına nicel verilerden elde edilen bulguları da göz önüne alarak oluşturulmasına özen gösterilmiştir. Örneğin ankette gençlerin aktif olarak yer aldıkları katılım etkinlikleri sorulduğu için anne ve babalarla olan görüşmelerde de onların uygun gördüğü etkinliklerin neler olduğu sorularak toplanan iki veri setinin birbirine uygunluğu gözden geçirilmiştir.

BULGULAR

Bulguların ilk bölümünde anne ve babayla olan katılıma ilişkin nicel verilerin analiziyle elde edilen bulgular cinsiyet ve yaş değişkenleri üzerinden ele alınmıştır. İkinci bölümde ise anne ve babayla olan paylaşımlarla ilgili nitel bulgular, ilk bölümdeki alt boyutlarla ilişki kurularak ve sosyo-demografik veriyle bütünleştirilerek aktarılmıştır.

1. Anne ve Babayla Toplumsal Katılıma İlişkin Paylaşımlar

Bu bölümde gencin anne ve babasıyla toplumsal katılıma ilişkin paylaşımları ayrı ayrı incelenmiştir. Anne ve babanın, siyasal ve sosyal konularda gencin danışabileceği biri olup olmadığı, bu konularda sıklıkla paylaşımlarda bulunup bulunmadıkları, gencin toplum içindeki duruşu ve sosyal etkinlikleriyle ilgilenip ilgilenmediği, gencin katıldığı siyasal ve sosyal etkinlikleri onayladığı ya da onaylamadığı ve son olarak da siyasal ve sosyal konulardaki bilgilerine ilişkin görüşler elde edilmiştir. Daha sonra cinsiyet ve yaş değişkenlerinin bu paylaşımlarla ilişkisinin olup olmadığı incelenmiştir. Gençlere ait sosyo-demografik veriler ve

yukarıdaki alt boyutlara ait sonuçlar, anne ve babayla katılıma ilişkin paylaşımlar toplam puanlarıyla karşılaştırılmıştır.

1.1. Anne ve Babayla Toplumsal Katılımla İlgili Paylaşımların Niteliği

Farklı boyutları ele alan ölçek maddeleri birebir karşılaştırıldığında bütün boyutlarda babaların annelerden daha fazla puan aldığı görülmüştür. Özellikle göze çarpan bir bulgu, gençlerin toplumsal konularda babalarını ($\bar{X}=3.69, S=1.36$), annelerine kıyasla ($\bar{X}=2.89, S=3.37$) daha bilgili olarak görmeleridir. Bunun dışında gençler; sosyal ve siyasal konularda babalarını ($\bar{X}=3.68, S=1.23$) annelerinden ($\bar{X}=3.16, S=1.35$) daha fazla danışılabilir biri olarak görmekte; sosyal ve siyasal konularda onlarla annelerine kıyasla ($\bar{X}=2.88, S=1.33$) daha fazla sohbet etmekte ($\bar{X}=3.38, S=1.31$), babalarının sosyal konulardaki katılımının ($\bar{X}=3.13, S=1.39$) annelerine oranla ($\bar{X}=3.04, S=1.35$) daha fazla destekleyici olduğunu düşünmekte, babalarının toplum içinde ideolojik bir duruşu olmalarını ($\bar{X}=3.58, S=3.41$) annelerinden ($\bar{X}=3.20, S=1.80$) daha fazla önemseydiği, babalarının sosyal ve siyasal olarak etkin oluşlarını ($\bar{X}=2.72, S=1.46$), annelerinden ($\bar{X}=2.54, S=1.39$) daha fazla onayladıkları, babalarının sosyal etkinliklerdeki katılımlarıyla ($\bar{X}=3.05, S=1.38$), annelerinden ($\bar{X}=3.03, S=1.38$) daha fazla ilgilendiklerini düşündükleri görülmüştür.

1.2. Cinsiyet ve Yaş Değişkenine Göre Anne ve Babayla Olan Toplumsal Katılıma İlişkin Paylaşımların Düzeyi

Gençlerin, anne ve babalarıyla toplumsal katılıma ilişkin paylaşımlarının düzeyi cinsiyet ve yaş değişkenleri açısından ele alınmıştır. ANOVA ve t testi sonuçlarına göre gençlerin cinsiyetleri ve yaşlarındaki farklılığın bu paylaşımların düzeyiyle ilişkili olup olmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 2. *Anneyle Toplumsal Katılıma İlişkin Paylaşımların Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları*

Cinsiyet	N	M	S	sd	t	p
Kız	153	21.30	7.07	276	-1.79	.74

Erkek	125	19.75	7.27
-------	-----	-------	------

*p<.05

Cinsiyetler arası farklara bakıldığında Tablo 2'de görüldüğü gibi katılımcıların anneleriyle katılıma ilişkin paylaşımları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir, $t_{(276)} = -1.79$, $p > .05$. Bu bulgu gençlerin anneleriyle sosyal ve siyasal katılım konusuyla ilgili paylaşım ve etkileşimleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını göstermektedir.

Tablo 3. *Anneyle Toplumsal Katılıma İlişkin Paylaşımların Yaşa Göre ANOVA Sonuçları*

Yaş	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	368.879	2	184.840	3.610	.028*	16-19 ve 20-22; 20-22 ve 23-26
Gruplar içi	14048.860	275	51.637			
Toplam	14417.739	277				

*p<.05

Gençlerin yaşları ile anneleriyle toplumsal katılıma ilişkin paylaşımlarına bakıldığında, iki değişken arasında anlamlı bir fark görülmektedir, $F_{(2,275)} = 3.61$, $p < .05$ (Tablo 3). Dolayısıyla gençlerin anneleriyle sosyal ve siyasal konulardaki paylaşım ve etkilenimleri, yaşa bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Dunnett C testinde 16-19 yaşları arasındaki gençlerin ($\bar{X} = 19.75$, $S = 6.60$) 20-22 yaşları arasında olanlardan ($\bar{X} = 20.39$, $S = 7.71$); 20-22 yaşları arasındakilerin de 23-26 yaşları arasındakilerden ($\bar{X} = 22.65$, $S = 7.49$) daha fazla anneleriyle sosyal ve siyasal konularda paylaşımda buldukları görülmüştür. Buna göre anneye olan paylaşımların yaşla beraber arttığı gözlenmiştir.

Tablo 4. *Babayla Toplumsal Katılıma İlişkin Paylaşımların Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları*

Cinsiyet	N	M	S	sd	t	p
Kız	153	23.77	8.75	276	-1.80	.07
Erkek	125	22.01	7.23			

*p<.05

Tablo 4'te görüldüğü gibi katılımcıların babalarıyla toplumsal katılıma ilişkin paylaşımları, anneye olana benzer şekilde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir, $t_{(276)} = -1.80$, $p > .05$. Bu bulgu gençlerin babalarıyla sosyal ve siyasal konularla ilgili paylaşımları ve etkilenme düzeyi ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı anlamına gelir.

Tablo 5. *Babayla Toplumsal Katılıma İlişkin Paylaşımların Yaşa Göre ANOVA Sonuçları*

Yaş	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	7.988	2	3.994	0.60	.94	-
Gruplar içi	18343.951	275	66.705			
Toplam	18351.940	277				

*p<.05

Tablo 5'te görüldüğü gibi, gençlerin yaşları ile babalarıyla toplumsal katılıma ilişkin paylaşımları arasında anlamlı bir fark yoktur, $F_{(2,275)} = 0.60$, $p > .05$. Buna göre gençlerin babalarıyla sosyal ve siyasal konulardaki paylaşım ve etkilenimleri, anneye olduğunun tersine, yaşa bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir.

Cinsiyet ve yaş değişkenlerine ait anne ve babayla ilgili sonuçlar özetlendiğinde; hem anne hem de babayla olan katılıma ilişkin paylaşımların cinsiyete göre farklılaşmadığı; yaşa bağlı olaraksa anneye paylaşımların değiştiği ancak babayla olan paylaşımların istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde değişmediği görülmüştür.

1.3. Annenin ve Babanın Eğitim Düzeyi

Annenin ve babanın eğitim düzeyinin çocuğuyla toplumsal katılım konularındaki paylaşımını değiştirebileceği varsayımından hareketle incelemeye alınmıştır. Burada annenin eğitim düzeyi; hiç okula gitmemiş olma, ilkokul mezunu olma, liseye kaydolma, lise mezunu olma, mesleki eğitime devam etme, üniversiteye kaydolma ve üniversite mezunu olma şeklinde 8 düzeyde ele alınmıştır.

Tablo 6. *Anneye Toplumsal Katılıma İlişkin Paylaşımların Annenin Tamamladığı Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları*

Annenin Eğitim Düzeyi	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	2049.611	7	7291.802	6.371	.000*	Lise mezunu ve üniversite mezunu
Gruplar içi	12317.819	268	45.962			
Toplam	14367.431	275				

*p<.05

Tablo 8'de görüldüğü gibi, gençlerin annelerinin tamamladığı eğitim düzeyi ile anneleriyle toplumsal katılıma ilişkin paylaşımları arasında anlamlı bir fark vardır, $F_{(5,272)} = 6.37$, $p < .05$. Buna göre gençlerin anneleriyle sosyal ve siyasal konulardaki paylaşımları ve onlarla olan etkileşimleri, yine annelerinin tamamladığı eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde değişmektedir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu incelemek üzere yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre, lise mezunu annelerin ($\bar{X} = 22.21, S = 6.36$) çocuklarıyla olan toplumsal katılım ilişkili paylaşımları, üniversite mezunu annelerinkinden ($\bar{X} = 26.00, S = 5.99$) düşük düzeydedir.

Tablo 7. *Babayla Toplumsal Katılıma İlişkin Paylaşımların Babanın Tamamladığı Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları*

Babanın Eğitim Düzeyi	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
-----------------------	-----------------	----	--------------------	---	---	--------------

Gruplar arası	1485.736	7	212.248	3.389	.002*	Lise mezunu ve üniversite mezunu
Gruplar içi	16784.637	268	62.629			
Toplam	18270.373	275				

*p<.05

Tablo 9'da görüldüğü gibi, gençlerin babalarının tamamladığı eğitim düzeyi ile babalarıyla toplumsal katılıma ilişkin paylaşımları arasında anlamlı bir fark vardır, $F_{(5,272)} = 3.38$, $p < .05$. Buna göre gençlerin babalarıyla sosyal ve siyasal konulardaki paylaşımlarının düzeyi, babanın tamamlamış olduğu eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde değişmektedir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu incelemek üzere yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre, tıpkı annelerde olduğu gibi, lise mezunu babaların ($\bar{X} = 24.89, S = 5.60$) çocuklarıyla olan toplumsal katılımla ilişkili paylaşımları, üniversite mezunu babalarla olandan ($\bar{X} = 27.24, S = 6.66$) düşük olması istatistiksel olarak anlamlıdır.

2. Anne ve Babalarla Olan Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular

Bu bölümde her yaş kesiti ve cinsiyeti temsilen seçilen 6 anne ve 6 babayla yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Görüşmeler, genel olarak gençlerin ve kendi çocuklarının katılımları üzerine yöneltilen sorular üzerine şekillendirilmiştir. Anne ve babalardan alınan görüşlerin aynı gence yönelik görüşleri içermesini sağlamak için her gencin hem annesi hem de babasıyla ayrı ayrı görüşülmüştür. Bu sayede yaş, cinsiyet ve anne baba tutumları açısından farklı etkileyecek karıştırıcı etkenlerin önüne geçilmiştir.

Anne ve babaların yanıtları; gençlerin katılımları konusunda sorun yaşandığını düşündükleri alanlar, ailenin gençlerin katılımında aldığı sorumluluklar, anne ve babanın katılım konusunda gösterdiği destek ve gencin önüne koyduğu engeller ve son olarak da anne ve babanın bireysel katılımına göre açıklanacaktır. Analiz sırasında öne çıkan temalar, bu başlıklar altında değerlendirilmeye alınacaktır.

2.1. Anne ve Babaların Gençlerin Katılımları Konusunda Sorun Yaşandığını Düşündükleri Alanlar

Anne ve babalarla olan görüşmeler sırasında gençlerin katılım oranlarının az olmasıyla ilgili temel olarak şu sorun alanları dile getirilmiştir:

- Üniversiteye giriş sınavı ve eğitim yarışından kaynaklanan zaman kısıtlılığı
- Ekonomik koşulların yetersizliği
- Yetersiz olanaklar ve fırsatlar
- Gençler arasındaki fırsat eşitsizliği
- Gençlerin sosyal ve siyasal katılım konularındaki ilgisizliği
- Toplumsal baskı, katılımı engelleyici gelenek-görenek ve alışkanlıklar

Anne ve babaların belirttiği bu sorun alanlarına ilişkin olarak derinlemesine inceleme yapıldığında çalışmaya katılan annelerin hepsi görüşmeler sırasında, üniversiteye giriş sınavının gençlerin sosyal katılımı üzerinde yaptığı olumsuz etkiden ve gençlerin içinde buldukları “eğitim yarışının” katılım etkinliklerine ayırdıkları zamanı kısıtladığından belirtmişlerdir:

“Asosyal tipler oldular. Kendilerine çok az vakit kalıyor. Kendilerini eksik hissediyorlar. Çok topluma yönelik çocuklar değil. Sınırlı bir hayatları var. Yeteri kadar bilgilendirilmiyorlar. Genel kültür değil bilgi önemli. Cumhurbaşkanı adını bilmiyorlar. Oturduğu sokağın adlarını bilmeyen çocuklar var. Pratik bilgiler verilirdi eskiden “ev ekonomisi” gibi dersler vardı.”
(16 yaşında oğlu olan anne)

Zaman kısıtlılığı konusunda vurgunun sadece eğitim kaynaklı olmayıp, büyük yaş grubunda çocuğu olan bir anne tarafından dile getirilmiş olması dikkati çekmiştir:

“Katılmak için zamanı yok. İşten geliyor zaten yorgun argın...” (26 yaşında oğlu olan anne)

Cinsiyetler arasındaki farka bakıldığında annelerin zaman kısıtlılığını erkek çocuklarının katılımının önünde daha büyük bir engel olarak algıladığı görülmüştür. Nitekim hakkında görüşmeye katılan annelerin, erkek çocuklarıyla ilgili olarak yanıt veren annelere kıyasla katılım etkinliklerine katılmada bir engel olarak zaman darlığını daha az vurguladığı göze çarpmaktadır. Bunun yanında görüşmeye katılan babalardan sadece biri oğlunun eğitimi dolayısıyla katılım etkinliklerine zaman ayıramadığını belirtmiştir:

“Sınav dolayısıyla zamanı da yok. Sinemaya gidecek vakti bile yok. Şu andaki eğitim politikasında dersler çok ağırlıklı” (18 yaşında oğlu olan baba)

Bunun yanında 20 yaşında oğlu olan baba, oğluya yaşadığı iletişim sorununu dile getirerek, öncelikli olarak ailenin çocukla iletişim konusunda bilgilendirilmesi ve katılım konusunda eğitilmesi gerektiğini belirtmiştir:

“Özellikle bu yaşta hâkim olamıyorsun. Ona ayıracak zamanın yok. Diyalog kurmak sanıldığından daha zor. En doğru şey onların kendi yaptığı oluyor genelde onlara göre. Kendi çabalarıyla bilgileniyorlar. Tamamen önce büyükler bilgilendirilmeli. Sonra büyükler de ona göre çocuklarıyla iletişime geçerler.” (20 yaşında oğlu olan baba)

Görüşmeye katılanlar arasında gençlerin katılımlarının önündeki bir başka engel olarak ekonomik koşulların yetersizliği belirtilmiştir. Ancak bahsi geçen yetersizlik, gencin henüz bir işi olmaması dolayısıyla ya da “yaşama hazırlanma” aşamasında olmasından kaynaklı bir yetersizlik değil, daha çok ailenin gence sunduğu ekonomik koşullar bağlamında ele alınmıştır. Bu açıdan bakıldığında özellikle babaların annelere kıyasla ekonomik yetersizliğe daha fazla vurgu yaptığı görülmüştür:

“En başta maddiyat engelliyor” (20 yaşında oğlu olan baba)

Bunun yanında gençlerin katılımlarını engelleyen konular söz konusu olduğunda, eğitim için harcanan yoğun zaman ve kötü ekonomik koşullar gibi dış etmenlerin yanında, gençlerin katılım gerektiren konulardaki ilgisizliği de anne ve babalar tarafından dile getirilmiştir. Buradaki katılıma yönelik ilginin, içsel motivasyon kaynağı olarak görüldüğü göz önüne alınmalıdır. Babalar ağırlıkta olmak üzere, özellikle gençlerin sosyal ve siyasal konularda üstüne düşeni yapma isteği olmadıkları belirtilmiştir:

“Gençlerin katılımlarının önünde bir engel yok ama katılımcı değiller. Başka şeylere ilgi duyuyorlar. Toplumsal ihtiyaçlara, olaylara ilgileri az. Katılımcılık anlamında faydalı olacak derecede bilgili ve donanımlı gençlerin üstüne düşeni yapmadıklarına inanıyorum. Gerçekte topluma faydalı olacak donanımlı gençler de her şeye duyarsızlar.” (24 yaşında kızı olan baba)

Gençlerin katılım etkinliklerine olan ilgisizliği; anneler tarafından eğitimdeki aksaklıklar ve zamandaki kısıtlılığa bağlanırken, babalar tarafından gençlerin sosyal

ve siyasal olaylara karşı duyarsızlığıyla ilişkili görülmüştür. Üniversiteye girmek için sınava hazırlanan çocuğu olan anneler, özellikle son dönemdeki şifre iddiasına^d da atıfta bulunarak, çocuklarının kendilerini doğrudan ilgilendiren bu konuda bile yeterli bir çabaları olmadığını dile getirmişlerdir:

“Spordan başka bir şey dikkatini çekmiyor. İzole olmuşlar. Okulda arkadaşlarına vereceği cevap için sporla ilgileniyor. Özellikle gençlikle ilgili, sınavla ilgili tepki vermesini istedim. Sadece ben anne baba olarak değil, o arasın istedim. Mitinge gitmiş, yarım saat durmuş, gelmiş.” (16 yaşında oğlu olan anne)

Anne ve babaların görüşleri karşılaştırıldığında anneler, gençleri sosyal koşullardan doğrudan etkilenen ve bu doğrultuda yaşamı “değişen” kişiler olarak görürken; babalar sosyal koşulların gençlerin yaşamını dolaylı olarak etkilediğini ve katılımı engelleyen bu koşulların genç tarafından nasıl “yorumlandığına” bağlı olarak değiştiğini göstermektedir. Dolayısıyla babalar her ne kadar gençleri toplumsal koşullardan etkilenen kişiler olarak görseler de, bu konuda gençlere, annelerinden daha fazla sorumluluk yüklemektedirler.

Bu bağlamda dikkat çeken bir diğer bulgu, babaların toplumsal gelenek-göreneklere yaptıkları vurgudur. Anneler tarafından dile getirilmeyen toplumsal baskı ve normlar, görüşmeye katılan babalar tarafından özellikle vurgulanmıştır. Katılımın, özellikle Türk toplumundaki bazı kültürel özellikler ve alışkanlıklar dolayısıyla da engellendiğinden bahsedilmiştir. Bir baba, oğlunun kendi kültürel değerlerine sahip çıkmasını ve yaşatmasını uygun göreceğini belirtmiştir. Buna benzer şekilde diğer babalar da birbirine benzer açıklamalarda bulunmuşlardır:

“Ben de istiyorum ki içinde yetiştiğim kültürlendiğim düşüncelere uygun bir gelişim sağlasın çocuklarım. Bencilce ama insan beyni ancak buna hazır. Dünyanın gelişmesi aykırı düşünceler sayesinde olmuştur ve aynıyı tekrar etmeyen insanlar gelişimi sağlamıştır. Ama genel olarak gördüğünü yapma ya da naklen gelen bilgilerle donanan insanlar da çok rahat etmiyorlar. Fakat bana soracak olursan kendilerini geliştirecek faaliyetlere katılmalıdırlar.” (20 yaşında kızı olan baba)

^d 2011 yılı üniversite giriş sınavında cevap anahtarının şifreli hazırlandığı ve bu şifrenin sınav öncesinde bazı kesimlere duyurulduğu iddiası.

Genel olarak anne ve babaların gençlerin katılımlarıyla ilgili sorun yaşadığını düşündükleri alanlara bakıldığında, anne ve babanın gençlerin katılımında yetersiz olanaklara sahip olduğu konusunda benzer görüşlere sahip oldukları; ancak yetersiz olan bu katılımın nedenlerine yaklaşımları açısından farklı noktalarda durdukları göze çarpmıştır. Anneler daha çok gençlerin gündelik yaşamlarıyla ilgili (eğitim, zaman, yatırım gibi) konulara eğilip bunlarla ilgili önlem alınması gerektiğini belirtirken, babalar daha çok toplumsal yapıya vurgu yapmış ve gençlerin bu sorunlar karşısında tavır alması gerektiğini dile getirmişlerdir.

Bunun yanında gençlerin katılımlarını engelleyen konular söz konusu olduğunda anne ve babaların görüşlerinde çocuklarının cinsiyetleri açısından belirgin bir fark görülmemiştir. Aynı yaş grubu içindeki kızlar ve erkekler vurgu yapılan noktalar açısından ele alındığında farklı bir yorum ya da uygulamanın olmadığı görülmüştür.

Diğer yandan yaş grupları arasındaki farklılara bakıldığında, yukarıda da belirtildiği gibi, küçük yaşta çocuğu olan anne ve babalar üniversite giriş sınavı, ekonomik yetersizlikler gibi konulara daha fazla değinirken; yaşça büyük çocuklara sahip anne ve babaların, gençlerin katılımının önündeki engellere bakışı, sosyal çevre ve gencin kişisel yapısı gibi bağlamsal özelliklere bağlı olarak değişmektedir.

2.2. Anne ve Babanın Katılım Konusunda Gösterdiği Destek ve Gencin Önüne Koyduğu Engeller

Anne ve babaların gençlerin katılımına yönelik olarak açıkça engelledikleri ya da destekledikleri katılım şekilleri ve biçimlerine bakıldığında katılımcıların farklı görüşlere sahip olduğu görülmüştür. Bu aşamada özellikle gencin yaşamını olumsuz etkileyeceği düşünülen katılım şekilleri dile getirilmiştir. Bunlar içinde çoğunlukla siyasal etkinliklere katılım gelmektedir. Başta anneler olmak üzere, gençlerin siyasal oluşumlara katılımının tehlikeli olabileceği düşüncesi yaygındır. Bunda bir önceki bölümde dile getirilmiş olan anne ve babaların kendi gençliklerindeki siyasal katılıma ilişkin olumsuz yaşantıların etkisi olabileceği düşünülmektedir.

Özellikle küçük yaş grubunda ortaya çıkan bu korumacı tutuma, genellikle bilgiye yapılan vurgu eşlik etmiştir:

“Benim kızım siyasetle ilgileniyor. Lisede komisyon kurulmuş, onda yer almış. Buna karşı da değilim hatta hoşuma gitti. Ama isterim ki bunun eğitimini de alsın. Altyapı oluştursun.” (16 yaşında kızı olan baba)

Gençlerin siyasal katılımına ilişkin doğrudan bir müdahaleden bahsedilmemiş olsa da anne ve babaların özellikle siyasal katılıma olumlu yaklaşmadıkları görülmüştür:

“Televizyonlarda görüyoruz polislerin tavrını. Bırakın bizim ailelerin serbest bırakmasını, ülke düzeninde de serbest değil çocuklar.” (18 yaşında oğlu olan baba)

“Ben katılımı desteklediğim zaman önce bilinçlenmesini isterim. Kendi fikirlerimi dayatmam. Olaylara karışmasını da çok istemem.” (20 yaşında oğlu olan anne)

“Siyasi olaylar”, anne ve babalar tarafından tehlikeli görülmektedir. Buradaki siyasi olaylar tanımından kastedilenin anne ve babaların kafalarındaki siyasi etkinliklere ilişkin olumsuz imgeden ve deneyimlerden kaynaklandığı söylenebilir. Bunun yanında sosyal katılımın daha olumlu görüldüğü ve desteklendiği görülmektedir:

“Siyasi etkinliklere katılmasını istemiyorum çünkü sonunda bir şiddet oluyor. Ama sosyal katılımını, LÖSEV’e Çağdaş Yaşamını Destekleme Derneği’ne filan katılmasını ve bunları öğrenmesini çok isterim.” (20 yaşında kızı olan anne)

Siyasi katılımın yanında anne ve babaların çocuklarının katılımlarıyla bağlantılı olarak sosyal ilişkileriyle de ilgilendikleri görülmüştür. Bir anne, kızının “olabildiği kadar düzgün yolda olmasına gayret ettiğini” belirtmiştir. Görüşmenin ilerleyen bölümlerinde annenin bu düzgün yoldan kastının, çocuğun düzgün arkadaşlara sahip olması ve sokakta ya da düzensiz yaşayan çocukları örnek almaması olduğu anlaşılmıştır. Annenin çocuğunun sosyal çevresiyle ilişkisine yönelik dolaylı müdahalesinin bir başka kızın babası tarafından da dile getirildiği göze çarpmıştır:

“Sosyal ve yaşantısal anlamda kız çocuğu olduğu için endişe duyuyorum. Çünkü günümüz ortamı sıkıntılı. Arkadaş yapısı neyse çocuk ona yöneliyor. Sizin çocuğunuz doğru olabilir, iyi olabilir, içki kullanmıyor olabilir, sigara kullanmıyor olabilir ama arkadaşlarından etkilenebilir.” (16 yaşında kızı olan baba)

Katılımla ilişkili olarak benzer şekilde bir baba, çocuklarının akşam eve geç gelmelerinin eşinin bu konularda gösterdiği titizlik dolayısıyla zor olduğunu, ancak gençlerin sosyal çevresinin bazen böylesi kuralları çiğnemeyi gerektirdiğini belirtmiştir.

Gençlerin katılımını engelleyen korumacı tavrı eleştiren bir baba, özgürlükçü yapısının kişisel özelliklerinden kaynaklandığını ve genele uymadığını belirtmiştir:

“Mesela çocuk doğduktan sonra hep aile baskındır. Giyeceği kıyafete, gideceği okula, seçeceği mesleğe... Aile karar vermese onun ailesi yönlendirir. Bu şekilde çocuğun kişiliğinin olduğu dönem eğitiminin belli dönemleri çevrenin baskısıyla yönlendiriyor ve zaman içinde karar verme yetisini kaybediyor ya da arızalı karar veriyor. Dolayısıyla genel olarak ailelerin çocuklara sosyal ve siyasal katılımı rahat bir ortam sağladıklarını düşünmüyorum. Bazı aileler bunu yapmıyor gibi görünebilir ama bir eyleme katılımdan diğerine bile anne ve babanın tavrı değişebiliyor.” (24 yaşında kızı olan baba)

Sonuç olarak anne ve baba görüşmeleri karşılaştırıldığında annelerin kendilerini daha destekleyici ancak bir o kadar da gençlerin aldığı kararlarda daha baskın gördükleri göze çarpmıştır. Babalarsa çocuklarıyla paylaşımda gerek evde geçirdikleri zamanın kısıtlılığı, gerekse yukarıdaki bölümde de bahsedilen katılımdan beklentilerinin daha genel bir nitelikli oluşu dolayısıyla daha geri planda kalmaktadırlar. Özellikle babaların çocuklarıyla katılıma ilişkin paylaşımları daha sınırlı görülmektedir. Emekli olmasına ve çoğunlukla evde vakit geçirmesine rağmen 20 yaşındaki kızın babası, kızıyla çok fazla “bu konuları” çok fazla paylaşmadığını belirtmiştir.

TARTIŞMA

Son yüzyılda, demokratik toplumun bir göstergesi olarak katılım olgusu, küreselleşmenin de etkisiyle oldukça yaygın ve kabul edilir bir araştırma alanı haline gelmiştir. Bugün gençlerin geçmişe kıyasla gündemle daha fazla ilgili olduğu ve toplumsal etkinliklere gönüllü olarak daha fazla katılım gösterdiği gözlenmektedir. Örneğin, özellikle son dönemde siyasal katılım konusunda yapılan çalışmalar (Kioussis, McDevitt, ve Wu, 2005; Mcdevitt, 2005; Verba, Schlozman ve Burns, 2005; Amna, Ekström, Kerr ve Stattin, 2009), gençlerin siyasal olaylara karşı ilgisiz olduğu algısını değiştirir görünmektedir. Pozitif gelişimin öngördüğü sonuca paralel nitelikte

olan bu gelişim, ileriye yönelik olarak da iyimser bir bakış kazanılmasını sağlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında, katılımın olumlu sonuçlarını gösteren çalışmalar yürütmek yanında; katılımın gelişimi sürecinde etkili olduğu düşünülen etmenleri incelemek de oldukça büyük bir önem taşımaktadır.

Katılımın önündeki engeller, gencin yer aldığı toplumsal bağlama göre farklı özellikler göstermektedir. Gençlerin yaşamlarını, bağlı buldukları sistemler dâhilinde ele almayı istediğimizde, bir mikro sistem olarak aile içindeki davranışsal, duygusal ve bilişsel yapıların incelenmesine de gerek duyulmuştur. Nitekim gencin katılımının şeklini ve derecesini değiştiren aile içindeki etkileşimsel mikro yapı, ülkemizde anne ve babaya atfedilen farklı sorumluluklar nedeniyle değişik bir yapıya sahiptir. Bu yapının araştırılması, farklı gelişim dönemlerindeki ve farklı cinsiyetlere sahip gençlerin içinde bulunduğu bağlamı anlamayı kolaylaştıracaktır. Bunun yanında bu etkileşimsel yapının derinlemesine analizi, farklı sistemlerdeki örgütsel ve bireysel engellemelerin kaynağını anlama ve engelleri kaldırarak katılımı artırma konusunda bize rehber olacaktır.

Gencin katılımını toplumsal açıdan ele alarak incelemeyi hedefleyen bu çalışma; katılımı, sosyal anlamda etkileyebileceği düşünülen ölçütler ile anne ve babayla olan etkileşimler çerçevesinde ele almıştır. Gelişimsel farklılıkları da gözetmek amacıyla araştırma kapsamında ele alınan gençler, farklı yaş kesitleri ve cinsiyetleri açısından gruplandırılarak karşılaştırılmıştır. Ele alınan yaş kesitleri belirlenirken üniversite öğrencisi olmak, işe girmiş olmak gibi genel toplumsal kriterler göz önüne alındığından, ortaya çıkan ilişkiisel çıkarımların sosyokültürel etmenlere atfedilmesi kaçınılmazdır.

Genel anlamda katılımı ilgili nicel sonuçlara bakıldığında alt boyutlara ilişkin olarak cinsiyetle ilgili göze çarpan bir farklılık görülmesi de, değişik yaş aralıkları arasındaki farkın çoğunlukla anlamlı bulunduğu göze çarpmaktadır. Anne ve babayla katılıma ilişkin paylaşımlara ilişkin gencin algısı, babanın anneye kıyasla, toplumsal katılımı ilgilendiren konularda daha yetkili ve bilgili gördüğü yönündedir. Buna benzer şekilde gençlerin toplumsal konulardaki paylaşımlarını annelerinden çok babalarıyla yaptıkları ortaya çıkmıştır. Cinsiyet ve yaş değişkenlerine ait anne ve babayla ilgili puanlara bakıldığında ise; hem anne hem de babayla olan katılıma ilişkin paylaşımların cinsiyete göre farklılaşmadığı; yaşa bağlı olaraksa anneye paylaşımların değiştiği ancak babayla olan paylaşımların istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde değişmediği görülmüştür. Nitekim gençler, babalarını toplumsal

konularda bilgili görür ve onlarla toplumsal konuları paylaşırken; bu algılarının artan yaşla beraber değişmediği göze çarpmıştır. Oysa anneyle olan paylaşımların yaşla beraber anlamlı olarak arttığı görülmüştür. Nitel bulgularla karşılaştırıldığında bu birbirini destekleyen bilgilerin başta da söylendiği gibi aile yapısından, aile içi etkileşimden, kültürel özelliklerden kaynaklandığı söylenebilir. Örneğin eğitim düzeyi babaya göre daha düşük olan ve çoğunlukla ev hanımı olan annelerin, çocukları tarafından toplumsal katılımı ilgili konularda yetersiz algılandıkları söylenebilir. Fakat annelere ilişkin bu algının yaşla beraber olumlu yönde değişmesi, annede değil, gençte yaşla beraber algısal birtakım değişiklikler olduğunu göstermektedir. Buna karşıt olarak babayla olan katılımı ilişkili paylaşımların yaşla beraber anlamlı bir farklılık göstermiyor oluşu, ataerkil aile yapısına ve babanın evde geçirdiği zamanın az oluşuna bağlanabilir.

Gençlerin anne ve babalarıyla toplumsal katılımı bağlantılı paylaşımlarında odak noktası anne ve babaların eğitime yöneltildiğinde, yine şaşırtıcı olmayacak şekilde gençlerin; üniversite mezunu anne ve babaların, lise mezunu anne ve babalara oranla çocuklarıyla toplumsal konularda daha fazla etkileşimde bulunduğu şeklinde algıladığı ortaya çıkmıştır. Gençlerin eğitimiyle ilgili olan bulguyla birleştirildiğinde; gençlerin anne ve babalarıyla toplumsal katılım konularındaki paylaşımlarının tek taraflı incelenemeyeceği, her iki etkileşim unsurunun da birbiri üzerinde farklı açılardan etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Gençlerin genel olarak toplumsal katılımı, bu katılımı etkileyen etmenler ve ana babayla ilgili paylaşımlara ilişkin bulgulara genel olarak bakıldığında; gençlerin toplumsal anlamda yaşamlarının belli dönemlerinde etkin oldukları ancak bu katılımın süreklilik taşımadığı göze çarpmıştır. Bu çalışmanın odak noktası olarak ele alınan anne ve babanın toplumsal katılım konusunda birer bilgi ve etki kaynağı olarak oldukça belirgin bir role sahip olduğu söylenebilir. Emler ve Cassolini'nin (2009) katılımı ilişkin geliştirdiği gelişimsel modele tekrar baktığımızda katılımı ilk çıkış noktasının ilgi olduğu göze çarpmaktadır. Bu bağlamda gencin anne ve babasıyla olan etkileşimini, toplum içinde etkin olarak yer almalarını engelleyen bir etmen olarak dile getirmek yanlış olacaktır. Aksine ana baba ve gençlerin oluşturduğu bu mikro sistem, toplumsal ilginin bir ileri düzeye taşındığı ve modelin ileriki safhalarında yer alan; dikkat etme, bilgi sahibi olma ve görüş edinme basamaklarının doğrudan izlenebileceği bir ortam sağlamaktadır. Bu ortamda genci edilgen bir konumda ele alıp ana babanın tutumundan doğrudan etkilenen bir birey

olarak incelemeye almak birçok etkileşim ögesinin göz ardı edilmesine neden olacaktır. Örneğin aileye bağlılık, ana-babaya saygı, ailede sorumluluk alma ve ailedeki iyi iletişim gibi etmenlerin toplumsal katılımı olumlu yönde etkilediği (Bogard ve Sherrod, 2007) bilinmektedir. Ancak bu bilgiler önemli olsa da esas olarak sistemdeki etkileşimi bütünüyle görmede eksik kalmaktadır.

Diğer yandan bulgularda da yer verildiği gibi gençlerin katılımını engelleyen etmenler konusunda genellikle ana babanın ve gençlerin benzer görüşlere sahip olduğu görülmektedir. Bu nedenle gelişimsel sistemler kuramında da değinildiği gibi sadece anne ve babayla olan etkileşimin değil farklı sistemlerdeki yapıların katılımda etkili olduğu söylenebilir. Burada aile yine, doğrudan bir etki kaynağı olmaktan çok, etkileşimin paylaşıldığı bir sistem olarak öne çıkmaktadır. Anababanın sağlayacağı en temel katkı, çevresel bir etmen olarak kaynak ve fırsatlardır. Bu kaynak ve fırsatların bilgi sahibi olmayı kolaylaştırıcı ve farklı etkinlikleri deneyimlemeye olanak veren bir yapıda olması toplumsal katılımı da artırır (Flanagan ve Watts, 2007).

SONUÇ

Kuşkusuz ailenin gence sunduğu kaynak ve fırsatlar, ait olunan çevrenin kültürel etkinlikleri ve geleneklerine de bağlı olarak katılımın doğasını değiştirmektedir. Örneğin dar bir sosyal çevreye dâhil olan genç, katıldığı etkinlikleri yetişkinlerin istekleri ve sahip olduğu dar koşullar etrafında şekillendirirken; bir başka genç kendi kültürel etkinliklerini seçmekte, hatta çevresindekileri de dâhil edebileceği etkinlikler organize edebilmektedir. Bu bakımdan çoğunlukla bireysel güdülenmeye bağlı olan katılım etkinliklerinin seçiminde, ait olunan bağlama hem geleneksel anlamda hem de kaynak anlamında bağlılık söz konusudur. Özellikle çevresel kaynakların zamanla farklılaşabileceği de göz önüne alınırsa, etkileşimin sadece ana babanın başlatmasıyla değil, yaşla beraber çocuktan ana babaya bir bilgi akışıyla da gerçekleşebileceği de göz önüne alınmalıdır. Gençten ana babaya doğru olan bu bilgi akışı alanyazında “karşı toplumsallaşma” (counter socialization) kavramıyla dile getirilmiştir. Burada bireyin kendine yönelik düşünmesi, amaçlarına uygun bilinçli kararlar alması ve var olan durumu sorgulaması durumlarına önem atfedilmelidir (Adler ve Sim, 2005). Dolayısıyla ana babanın sunduğu destek ve kaynaklara alternatif olarak gençlerin de kimi zaman etkin rol üstlenebilecekleri bilinmelidir.

Buna ek olarak, özellikle nitel bulgularda ifade edildiği gibi anne ve babanın katılıma ilişkin koruyucu tutumu kimi zaman katılımın önünde bir engel gibi görünse de, aslında onların bu dönemdeki olumlu paylaşımı vurgulanmaya değerdir. Anne ve

babayla katılıma ilişkin paylaşımının gençler açısından olumlu sonuçlar doğuracağı söylenebilir. Nitekim yaşla beraber gençlerin diğer toplumsal kurumlarla, gereksinim ve beklentileriyle ilgili olarak katılım etkinliklerinin yapısı da değişmektedir. Gençler bu dönemde birer bilgi ve etki kaynağı olarak gördükleri anne ve babalarını toplumsal katılımlarını paylaşabilecekleri birer rehber olarak kullanabilirlerse katılımın sürekliliğinin de pekiştirileceği düşünülmektedir. Burada anne ve babanın eğitimi, sosyoekonomik düzey gibi dışsal etmenler ilişkinin yapısını değiştirirse de, esas olarak gençleri bu ilişkide etkilenen değil, etkileşimde bulunan bir öge olarak görmek gerekliliği dikkate alınmalıdır.

Son olarak, demokrasinin öncülü ve gereği olarak görülen katılımın niteliğini görmenin, aile içerisindeki sonraki uygulamaları geliştirmek üzere kullanılabileceği düşünülmektedir. Öte yandan araştırma grubunun sadece Ankara'da yaşayan gençlerden oluşması ve görüşmeye katılan anne ve babaların genel olarak sosyoekonomik düzeyinin yüksek olması çalışmanın sonuçlarını genellemeyi engellemektedir. Aynı zamanda çalışmanın gençlerin katılımına ilişkin algı ve tutumları odak noktasına alması, katılımı artırmaya yönelik pratik önerilerin üretilmesini zorlaştırmaktadır. İlerideki çalışmaların aile bağlamının arkadaş, okul ve medya bağlarıyla etkileşimine odaklanmasının bu eksikliği gidereceği düşünülmektedir.

Diğer yandan aile içi etkileşimi genel toplumun içerisinde bulunduğu sosyo-politik ve tarihsel bağlamdan ayrı ele almak, özellikle de toplumsal katılımı inceleyen bir araştırmacının yapacağı en büyük hatalardan biri olacaktır. Biz bu makaleyi hazırlarken Türkiye önemli politik aşamalardan geçti. Bu süreçte gençlerin katılımı konusunda sözü edilmesi gereken belki de en büyük politik olay 2013 yılında gerçekleşen Gezi Direnişi'dir. Zira İstanbul Bilgi Üniversitesi'nin gerçekleştirdiği araştırmaya göre Taksim'deki Gezi Parkı'nı korumak üzere başlatılan ve kapsamı zaman içinde tüm ülkeye yayılan bu hareketin katılımcılarının %67,1'ini 30 yaşındaki gençler oluşturmaktadır (Bilgiç ve Kafkaslı, 2013). Bu çalışmanın verileri 2013 yılının yazında veya sonrasında toplanmış olsaydı bulguların büyük ölçüde farklı olacağı düşünülmektedir. Veri topladığımız gençlerin katılım davranışları ve tutumları farklı olabileceği gibi, kendi gençlik yıllarında muhtemelen üç askeri darbeyi (1960, 1971 ve 1980) yaşamış olan anne babaların da sözünü ettiği çocuklarını politik şiddetten koruma çabası belki biraz daha baskın olabilirdi. Dolayısıyla bu alanda yapılacak daha sonraki çalışmalarda katılım çerçevesi içinde aile içi sosyal hizmete yönelik

uygulamalar planlanırken ülkesel ve hatta küresel etmenlerin de göze alınması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Adler, S.A. ve Sim, B-Y J., (2005, 30 May-11 June). "Social studies in Singapore: Contradiction and control" Paper presented at the Redesigning Pedagogy: Research, Policy, Practice Conference, Centre for Research in Pedagogy and Practice, National Institute of Education, Singapore.
- Amna, E., Ekström, M., Kerr, M. Ve Stattin H. (2009). Political socialization and human agency. The development of civic engagement from adolescence to adulthood. *Statsvetenskaplig Tidskrift*. 111:1, 27-40.
- Benson, P. L. (1990). *The Troubled journey: A portrait of 6th-12th grade youth*. Minneapolis, MN: Search Institute.
- Bilgic, E. E. ve Kafkasli, Z. (2013). *Gencim, Ozgurlukcuyum, Ne Istiyorum?* Istanbul Bilgi Universitesi Yayinlari.
- Braun, V. ve Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology* 3: 77-101
- Bronfenbrenner, U. (1994). Ecological models of human development. *Readings on the development of children*, 2, 37-43.
- Bogard, K., & Sherrod, L. (2008). Allegiances and civic engagement in diverse youth. *Journal of Ethnicity and Culture*, 14(4), 286-296.
- Creswell, J.W. (2003). *Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Cook T.D. ve Furstenberg F.F. (2007). Explaining Aspects of the Transition to Adulthood in Italy, Sweden, Germany and the United States: A Cross-Disciplinary, Case Synthesis Approach," In Frank. F. Furstenberg, Jr. (Ed.) *Annals of the American Academy of Political and Social Science: Early Adulthood in Cross-National Perspective*, 257-287. London: Sage Publications.

- Dunham, C ve Bengston, V. (1992). The Long-Term Effects of Political Activism on Intergenerational relations. *Youth and Society*. 24:31-51.
- Emler, N. ve Cassoli E. (2009) Political Engagement: Outcome or Process? A socio-developmental perspective. Yayınlanmamış makale.
- Falbo, T., Lein L. ve Amador, N. A. (2001) Parental involvement during the transition to high school. *Journal of Adolescent Research*, 16, 511-529.
- Flanagan, C. A., ve Syvertsen, A. K. (2005). Youth as a social construct and social actor. L. Sherrod, C. A. Flanagan, R. Kassimir, & A.B. Syvertsen, editörlüğünde, *Youth activism: An international encyclopedia*, p.11–19. Westport, Greenwood Publishing.
- Flanagan, C. A. ve Watts, R. J. (2007). Pushing the Envelope On Youth Civic Engagement: A Developmental and Liberation Perspective. *Journal of Community Psychology* Vol. 35, No. 6, 779–792
- Flanagan, C.A. ve Campbell, B. ile L. Botcheva, J. Bowes, B. Csapo, P. Macek ve E. Sheblanova.(2003). Social class and adolescents' beliefs about justice in different social orders. *Journal of Social Issues*, 59 (4), 711-732.
- Fuligni, A., Tseng, V. ve Lam, M. (1999). Attitudes toward family obligations among American adolescents with Asian, Latin American and European backgrounds. *Child Development*, 70, 1030-1044.
- Franz, C. E. ve McClelland, D. C. (1994). Lives of women and men active in the social protests of the 1960s: A longitudinal Study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66: 196-205.
- Jankowski, M. (2002). Ethnic identity and political consciousness in different social orders. *New Directions for Child Development*, 56, 79-93.
- Kerr, M., & Stattin, H. (2000). What parents know, how they know it, and several forms of adolescent adjustment: Further evidence for a reinterpretation of monitoring? *Developmental Psychology*, 36, 366–380.
- Kiousis, S., McDevitt, M., and Wu, X. (2005). The genesis of civic awareness: Agenda setting in political socialization. *Journal of Communication*, 23, 756-774.

- Mcdevitt, M. (2005). The Partisan Child: Developmental Provocation as a Model of Political Socialization. *International Journal of Public Opinion Research*, 18(1): 67-88.
- Menezes, Isabel. (2003). Participation experience and civic concepts, attitudes and engagement: implications for citizenship education projects. *European Educational Research Journal*, Vol. 2. No. 3.
- Mokwena, Steve (2003). Youth Participation-Taking the Idea to the Next Level. A Challenge to Youth Ministers. *Commonwealth Youth and Development*. 1; 2, 87-108
- Mounts, N. (2002). Parental management of adolescent peer relationships in context. The Role of parenting style. *Journal of Family Psychology*. 16, 58-69.
- Scarr, S. (1992). Developmental theories for the 1990's: Development and individual differences. *Child Development*, 63, 1-19.
- Schoeni R. F. ve Ross E. K. (2005). Material Assistance from Families during the Transition to Adulthood. Ed: Richard A. Settersten Jr., Frank F. Furstenberg, Jr. ve Ruben G. Rumbaut. *On the Frontier of Adulthood: Theory, Research, and Public Policy*. 396-416. Chicago: University of Chicago Press.
- Sherrod, Lonnie. (2007). Civic Engagement as an Expression of Positive Youth Development. Silbereisen, K. Rainer ve Lerner, M. Richard (Eds). *Approaches to Positive Youth Development*. Sage Publications.
- Verba, S., Schlozman, K. L., and Burns, N. (2005). Family ties: understanding the intergenerational transmission of political participation. In A. S. Zuckerman (Ed.), *The Social Logic of Politics*. Philadelphia: Temple University Press.
- White R. ve Wyn, J. (2000). Negotiating Social Change. *Youth & Society*, Vol. 32, No.2, 165-183.